

Kérdőív

ALKOTMÁNYBÍRÁSKODÁS: MŰKÖDÉS ÉS KAPCSOLAT MÁS KÖZJOGI SZERVEZETEKSEL

Európai Alkotmánybíróságok Kongresszusának XV. konferenciája

A Magyar Köztársaság Alkotmánybíróságának válaszai

- I. – Az Alkotmánybíróság viszonya az Országgyűléshez és a Kormányhoz
- II. – Hatásköri összeütközésekre vonatkozó alkotmánybírósági hatáskör
- III. – Az alkotmánybírósági döntések végrehajtása

I. – Az Alkotmánybíróság viszonya az Országgyűléshez és a Kormányhoz

1. Az Országgyűlés szerepe (adott esetben a Kormányé) az alkotmánybíróság tagjainak a megválasztásában. Megválasztásuk után az alkotmánybírók ugyanazon szerv által visszahívhatók? Mi lehet az alapja/okai a visszahívásnak?

1.1. Választási eljárás

Az Alkotmánybíróság mind a tizenegy tagját az Országgyűlés választja. Az Alkotmánybíróság tagjait az Országgyűlés a jogi, igazgatási és igazságügyi bizottságának véleményét figyelembe véve az országgyűlési képviselők kétharmadának a szavazatával választja meg.

Az Alkotmánybíróság tagjaira az Országgyűlésben képviselettel rendelkező pártok képviselőcsoportjainak tagjaiból álló jelölő bizottság tesz javaslatot. A jelölő bizottság létszáma kilenc és tizenöt fő között van, és a képviselőcsoportok közötti létszamarányok határozzák meg.[Alkotmány 32/A § (4) bek. 2010. július 5-i módosítása, illetve Alkotmánybíróságról szóló törvény 6. §] A módosítást megelőzően nem szerepelt a létszamarányokra történő utalás, a jelölő bizottság minden parlamenti frakció egy képviselőjéből állt.

Az alkotmánybíróság tagjait kilenc évre választják és egy alkalommal újraválaszthatók.

Annak érdekében, hogy a politikai pártok a választási eljárást közvetlenül ne befolyásolhassák, az Alkotmánybíróságról szóló törvény (a továbbiakban: Abtv.) megtiltja az Alkotmánybíróság tagjainak a politikai tevékenységet, és hogy politikai tartalmú nyilatkozatokat tegyenek, illetve csak azok választhatók meg, akik a választást megelőző négy évben nem töltöttek be politikai vagy vezető államigazgatási tisztséget.

1.2. A megbíztás megszűnése

Megválasztásuk után az Alkotmánybíróság tagjait az Országgyűlés nem hívhatja vissza. A megbíztás kizárólag a következő okok miatt szűnhet meg:

- a) a 70. életév betöltésével;*
- b) a megbíztási időtartam leteltével;*
- c) halállal;*
- d) lemondással;*
- e) összeférhetetlenség megállapításával;*
- f) felmentéssel;*
- g) kizárással.*

Az Alkotmánybíróság tagja megbíztásának megszűnését az (1) bekezdés a)-d) pontja esetében az Alkotmánybíróság elnöke állapítja meg és hirdeti ki. Az (1) bekezdés e), f) és g) pontja esetén az Alkotmánybíróság teljes ülése hoz határozatot. [Abtv. 15. § (1) bek.]

2. Milyen mértékben önálló pénzügyileg az Alkotmánybíróság – a költségvetésének a megállapítása és végrehajtása tekintetében?

Az Alkotmánybíróság maga állapítja meg a saját költségvetését, amelyet az állami költségvetés részeként az Országgyűlés hagy jóvá. [Abtv. 2. §]

3. Gyakori vagy lehetséges-e, hogy az Országgyűlés úgy módosítja az Alkotmánybíróság szervezetére és működésére vonatkozó törvényt, hogy magával az Alkotmánybírósággal nem konzultál erről?

Az Alkotmánybíróság szervezetére és eljárására vonatkozó részletes szabályokat az Alkotmánybíróság ügyrendje állapítja meg, amelyet az Országgyűlés - az Alkotmánybíróság javaslatára - törvényben határoz meg. [Abtv. 29. §] Az Alkotmánybíróság szervezetéről és működéséről szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. [Alkotmány 32/A § (6) bek.]

Az Alkotmánybíróság elnöke részt vehet és felszólalhat az Országgyűlés ülésén. [Házszabály 45. § (1) bek.]

4. Az Alkotmánybíróságnak van-e hatásköre a kormányhatározatok/házszabály alkotmányossági vizsgálatára?

4.1. Előzetes normakontroll

Az Alkotmánybíróság hatásköre kiterjed az Országgyűlés ügyrendjének az utólagos alkotmányossági vizsgálatára [Abtv. 1. § bek. a) pont]. Az Országgyűlés az ügyrendjét - annak elfogadása előtt, az aggályosnak tartott rendelkezés megjelölésével - az Alkotmánnyal való összhangjának vizsgálata céljából megküldheti az Alkotmánybíróságnak. Ha az Alkotmánybíróság az ügyrend aggályosnak tartott rendelkezésének alkotmányellenességét állapítja meg, az alkotmányellenességet az Országgyűlés megszünteti. [Abtv. 34. § (1)-(2) bek.]

4.2. Utólagos normakontroll

A jogszabály, valamint az állami irányítás egyéb jogi eszköze alkotmányellenességének utólagos vizsgálata magában foglalja az Országgyűlés Házszabályának vizsgálatát is. [Abtv. 1. § b) pont] Az alkotmányellenesség utólagos vizsgálatát bárki indítványozhatja. [Abtv. 21. § (2) bek.]

5. Törvények és kormányhatározatok alkotmányossági vizsgálata (határozza meg a normák fajtáit).

Az Abtv. a normakontroll kapcsán az Alkotmánytól részben eltérő terminológiát használ; míg az Alkotmány csak jogszabályokat említ [32/A § (1) bek.], az Abtv. mint további hatáskört megállapító törvény szerint az utólagos normakontroll tárgya az állami irányítás egyéb jogi eszköze is lehet. [Abtv. 1. § b) pont]

5.1. Jogszabályok

5.1.1. Kivétel az alkotmányellenességi vizsgálat alól a jogszabály tartalma alapján

Az Alkotmány 32/A. § (2) bekezdéséhez módosító javaslatot nyújtottak be. (A zárószavazás valószínűleg 2010. november 16-án lesz.) A jelenleg hatályos 32/A. § (2) bekezdésének a szövege szerint „Az Alkotmánybíróság felülvizsgálja a jogszabályok alkotmányosságát, illetőleg ellátja a törvénnyel hatáskörébe utalt feladatokat.” A módosítás után a következő szövegre változhat: „Az Alkotmánybíróság alkotmányellenesség megállapítása esetén megsemmisíti a törvényeket és más jogszabályokat. A költségvetésről, a költségvetés végrehajtásáról, a központi adónemekről, illetékekről és járulékokról, a vámokról, valamint a helyi adók központi feltételeiről szóló törvényeket az Alkotmánybíróság akkor semmisíti meg, ha azok tartalma az élethez és emberi méltósághoz való jogot, a személyes adatok védelméhez való jogot, a gondolat, lelkiismeret és vallás szabadságát, vagy a magyar állampolgársághoz kapcsolódó 69. szerinti jogokat sérti.”

5. 2. Állami irányítás egyéb jogi eszközei

Az Alkotmánybíróságnak egységes volt a gyakorlata az állami irányítás egyéb jogi eszközei vizsgálata kapcsán: a vizsgálat attól függött, hogy a kérdéses aktusnak normatív tartalma volt-e.

Az Alkotmánybíróság fennállásának korai szakaszában már megállapította, hogy az állami irányítás egyéb jogi eszközeit nem az elnevezésük, hanem a tartalmuk határozza meg (60/1992 AB határozat).¹

Az AB legtöbbször a határozat céljának, a rendelkezéseivel érintett jogalanyok körének, a határozatban lévő magatartási szabályok jellegének vagy időbeli kiterjedésének eseti vizsgálata alapján állapította meg, hogy a vizsgált országgyűlési határozat normatív vagy konkrét aktusnak minősül-e (összefoglalóan: 50/2003. AB határozat).

Egyes normák elnevezésük alapján az állami irányítás egyéb jogi eszközei közé tartoznak, de tartalmilag nem (elsőként: 52/1993 AB végzés). Ilyen esetekben az AB – mivel a vizsgálat alá vont aktusnak nincs normatív jellege – hatásköre hiányát állapította meg, és visszautasította az indítványt.

Léteznek továbbá olyan normák, amelyek kibocsátójuk, elnevezésük alapján nem tekinthetők az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek, de tartalmuk szerint azok közé sorolhatók (16/2001, 23/2007 AB határozat). Az AB ilyen esetekben visszautasítja ugyan az indítványt, de a rendelkező részben rögzíti, hogy a vizsgált norma semmis, azok jogokat, kötelezettségeket nem keletkeztethetnek, és nem fűződhet hozzájuk joghatás.

Másrészt szerteágazó gyakorlatot követett a normatív tartalom nélküli jogszabályok vizsgálati lehetősége tekintetében. Valamennyi döntés közös eleme eddig az volt, hogy az AB a hatáskör megállapítása során az Abtv.-t tekintette kiindulópontnak. Ezen változtatott a 42/2005. AB határozat, amelyik rögzítette: „az AB az utólagos absztrakt normakontroll hatáskörét valamennyi normára (normatív tartalmú előírásra) nézve fennálló, Alkotmányból eredő (és az Alkotmány által védett) hatáskörének tekintette”.

Ezen az elvi alapon minden normatív aktus jogszabály, és fordítva: az jogszabály, ami normatív aktus. Ilyen megközelítésben még a törvényi rendelkezések vizsgálatára sem feltétlenül terjed ki az AB hatásköre, ha annak normativitása hiányzik (703/B/2003 AB határozat).

A jogszabály fogalmát a 124/2008. AB határozat megint más irányból közelítette meg. E határozat rögzítette, hogy „az Alkotmány maga határozza meg, hogy mely állami szerv és milyen formában bocsáthat ki jogszabályt”. A határozat értelmében tehát az jogszabály, ami az Alkotmány alapján ilyenként kibocsátható.

5.3. A vizsgált normák az Alkotmánybíróság hatásköre szerint

5.3.1. Előzetes normakontroll tárgya lehet:

- (1) már elfogadott, de még ki nem hirdetett törvény;*
- (2) az Országgyűlés ügyrendje;*
- (3) még el nem fogadott nemzetközi szerződés.*

5.3.2. Utólagos normakontroll tárgya lehet:

¹ A Jogalkotásról szóló törvény megkülönböztette az általános, mindenkire kötelező normákat (jogszabályok) és az egyes közhatalmi szervek által kiadott belső normákat. Ez utóbbiaknak az a sajátossága, hogy csak a kibocsátóra, illetve az alárendelt szervekre kötelezőek, „kívülállókra” nem keletkeztethetnek jogokat és kötelezettségeket.

(1) jogszabály;

(2) állami irányítás egyéb eszköze, mint például miniszteri rendelet, helyi önkormányzati rendelet.

Absztrakt és konkrét normakontroll lehetséges.

(A konkrét normakontrollt bíró kezdeményezi, ha az előtte folyamatban levő ügy elbírálása során olyan jogszabályt vagy állami irányítás egyéb jogi eszközét kell alkalmazni, amelynek alkotmányellenességét észleli. Ilyenkor az eljárás felfüggesztése mellett az Alkotmánybírósághoz fordul.)

5.3.3. Alkotmányellenes mulasztás

Ha a jogalkotó szerv a jogszabályi felhatalmazásból származó jogalkotói feladatát elmulasztotta és ezzel alkotmányellenességet idézett elő, a mulasztást elkövető szervet az Alkotmánybíróság - határidő megjelölésével - felhívja feladatának teljesítésére.

5.3.4. Nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálata

5.3.5. Alkotmányjogi panasz

Az Alkotmányban biztosított jogainak megsértése miatt alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz az, akinek a jogsérelme az alkotmányellenes jogszabály alkalmazása folytán következett be, és egyéb jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, illetőleg más jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az alkotmányossági vizsgálata tárgya nem az egyedi határozat, hanem az annak alapjául szolgáló jogi norma.

6.a) Az Országgyűlés és adott esetben a Kormány késedelem nélkül módosítja a törvényt (vagy más alkotmányellenesnek minősített normát) annak érdekében, hogy az Alkotmánnyal összhangban legyen az Alkotmánybíróság döntését követően? Ha igen, mi az erre meghatározott határidő? Létezik erre külön eljárás is? Ha nem, határozza meg a lehetőségeket. Adjon példát.

6.1. Előzetes normakontroll

Amennyiben az előzetes alkotmányossági vizsgálat tárgya olyan törvény volt, amelyet elfogadtak, de még nem hirdettek ki, alkotmányellenességének megállapítása esetén a köztársasági elnök a törvényt mindaddig nem hirdetheti ki, amíg az Országgyűlés az alkotmányellenességet meg nem szünteti. [Abtv. 42. § (2) bek.]

6.2. Utólagos normakontroll

Ha az Alkotmánybíróság a jogszabály, illetőleg az állami irányítás egyéb jogi eszközének alkotmányellenességét állapítja meg, a jogszabályt vagy az állami irányítás egyéb jogi eszközét teljesen vagy részben megsemmisíti. [Abtv. 40. §] Azt a jogszabályt vagy az állami irányítás egyéb jogi eszközét, amelyet az Alkotmánybíróság a határozatában megsemmisít, az erről szóló határozatnak a hivatalos lapban való közzététele napjától nem lehet alkalmazni. [Abtv. 43. § (1) bek.]

Mindazonáltal az Abtv. lehetővé teszi, hogy az Alkotmánybíróság az alkotmányellenes jogszabály hatályon kívül helyezését vagy konkrét esetben történő alkalmazhatóságát ettől

eltérő időpontban is meghatározhatja, ha ezt a jogbiztonság, vagy az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja. [Abtv. 43. § (4) bek.]

6.3. Alkotmányellenes mulasztás

Ha az Alkotmánybíróság hivatalból, illetőleg bárki indítványára azt állapítja meg, hogy a jogalkotó szerv a jogszabályi felhatalmazásból származó jogalkotói feladatát elmulasztotta és ezzel alkotmányellenességet idézett elő, a mulasztást elkövető szervet - határidő megjelölésével - felhívja feladatának teljesítésére. Az Abtv. nem tartalmaz jogkövetkezményt ennek elmulasztására, pusztán azt írja elő a 49. § (2) bekezdésében, hogy a mulasztást elkövető szerv a megjelölt határidőn belül köteles jogalkotói feladatának eleget tenni.

6.4.

A jogalkotó kötelezettsége a jogrendszer ellentmondásoktól való mentesítése, így bármely jogi norma megsemmisítése esetén a következmények levonása.

6.b) Az Országgyűlés leronthatja az Alkotmánybíróság döntését: határozza meg a feltételeket.

Az Alkotmánybíróság határozata mindenkire nézve kötelező [Abtv. 27. § (2) bek.], ezért az Országgyűlés egy olyan jogalkotói megoldással, amely ellentétes egy korábbi alkotmánybírósági döntéssel, egy újabb alkotmányossági vizsgálatot kockáztat.

7. Léteznek intézményesített együttműködési formák az Alkotmánybíróság és más szervezetek között? Ha igen, milyen természetűek ezek a kapcsolatok / milyen feladatokat és jogköröket gyakorolnak kölcsönösen?

Az Alkotmánybíróság együttműködik a bíróságokkal (különösen a közigazgatási kollégiumokkal) és az ombudsmanokkal: az Alkotmánybíróság tagjai és a tanácsadók rendszeresen részt vesznek műhelybeszélgetéseken és konferenciákon.

Új fejlemény, hogy az Alkotmány-előkészítő Eseti Bizottság felkérte az Alkotmánybíróságot is az új Alkotmánnyal kapcsolatos véleményének ismertetésére. Az Alkotmánybíróság válaszolt a megkeresésre, mindazonáltal felhívta a figyelmet egy 1991-es döntésére, amelyből a következőt idézte: „Az Alkotmánybíróság nem tanácsadója az Országgyűlésnek, hanem bírója az Országgyűlés törvényalkotó munkája eredményének”. [16/1991 AB határozat, ABH 1991, 58, 59.]

II.

II. – Hatásköri összeütközésekre vonatkozó alkotmánybíróági hatáskör

1. Mik a jellemzői a hatásköri összeütközéseknek (közjogi szervek közötti alkotmányossági jogvitáknak)?

Az Alkotmány nem sorolja fel a hatásköri összeütközések eldöntését az Alkotmánybíróság hatáskörei között, ezt az Abtv. tartalmazza. [Abtv. 1. §-ának f) pontja és 50. §-a]

A lehetőség ellenére az Alkotmánybíróság nem használta fel ezt a hatáskörét alkotmányossági viták eldöntésére, arra inkább az Alkotmány absztrakt értelmezése útján törekedett. Ilyen értelmező döntésekben határozta meg például a köztársasági elnök jogköreit, lásd a főparancsnoki jogkörről szóló 48/1991 AB határozatot.

2. Határozza meg, hogy az Alkotmánybíróság rendelkezik-e az ilyen vitákra vonatkozó hatáskörrel.

Az Alkotmánybíróság az állami szervek és a helyi önkormányzatok közötti hatásköri összeütközéseket döntheti el. Mivel nem tipikusan alkotmányossági vitáról van szó, ritkán gyakorolta e hatáskörét. 2005. óta nem érkezett indítvány az Abtv. 50. § alapján.

2005-ben a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló új törvény² (a továbbiakban: Ket.) fogadtak el, amely szerint a hatásköri összeütközések feloldása a Fővárosi Bíróság hatáskörébe tartozik.

A Ket. elfogadásával egyidejűleg - a törvényjavaslatban szereplő indítvány ellenére - nem került módosításra Abtv. 1. §-ának f) pontja és 50. §-a, amelyek alapján az Alkotmánybíróság dönt a kijelölésről az önkormányzatokat érintő hatásköri összeütközés esetén is. Többszöri kísérlet ellenére a jogrendszerben továbbra is fennáll az ellentmondás a Ket. és az Alkotmánybíróságról szóló törvény rendelkezései között a hatásköri összeütközés esetén az eljárásra kijelölt szerv vonatkozásában.

3. Milyen szervezetek lehetnek érintettek az ilyen vitákban?

- Állami szervek a bíróságok kivételével;
- helyi önkormányzatok.

4. Milyen típusú (bírói) határozatok vagy intézkedések szolgálhatnak az ilyen viták alapjául? Az Önök Alkotmánybírósága döntött már ilyen vitákban? Kérjük, adjon példákat.

² 2004. évi CXL törvény

Az Alkotmánybíróság csak néhány ügyben, összesen 31 esetben döntött (1990 és 2005 között). A 154/F/2005 AB döntés például a fertődi Eszterházy-kastély kertjének kétszeres védelméből fakadó vitára vonatkozott. A kastély kertjét a műemlékvédelem barokk stílusban állította volna helyre, míg a természetvédelmi hatóság nem járult hozzá a fakivágásokhoz.

5. Kik jogosultak az ilyen viták eldöntése iránti eljárás kezdeményezésére az Alkotmánybíróság előtt?

2005. előtt a következő szervezeteknek voltak jogosult az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezni:

- állami szervek a bíróságok kivételével;
 - helyi önkormányzatok
- (Felettes szervezeteknek nem volt indítványozási joguk.)*

6. Milyen eljárás vonatkozik az ilyen vitákra?

Nincs erre vonatkozó külön eljárás.

7. Milyen döntéseket (határozatot) hozhat az Alkotmánybíróság? Példák.

2005. előtt az Alkotmánybíróság

- döntött arról, hogy a felmerült vitában mely szervnek van hatásköre, és kijelölte az eljárásra kötelezettet; vagy
- elutasította az indítványt hatásköri összeütközés hiányában.

Példák a hatásköri összeütközés eldöntésére:

- 444/F/1992AB határozat (ABH 1992, 743);
- 645/F/1996 AB határozat (ABH 1996, 771).

Példák a hatásköri összeütközés hiányára:

- 581/B/1994 AB végzés (ABH 1994, 956);
- 6/B/1994 AB határozat (ABH 1995, 848);
- 737/F/1995 AB határozat (ABH 1996, 706).

8. Az Alkotmánybíróság döntésének végrehajtási módjai és eszközei: az érintett szervezetek által megteendő intézkedések. Példák.

2005. előtt nem volt szükség végrehajtásra, mert az Alkotmánybíróság a döntött arról, hogy mely szervnek van hatásköre és kijelölte az eljárásra kötelezettet.

III.

III. – Az alkotmánybírósági döntések végrehajtása

1. Az alkotmánybírósági döntések jellege:

a) végső;

b) fellebbezhető; ha igen, kérjük, határozza meg a fellebbezés benyújtására jogosult jogalanyokat, a határidőket és az eljárást;

c) erga omnes hatályú;

d) *inter partes litigantes* hatályú.

2. A döntésnek a hivatalos lapban történt közzétételétől az alkotmányellenesnek nyilvánított rendelkezést:

a) megsemmisíti;

b) felfüggeszti, amíg az alkotmányellenesnek nyilvánított jogszabály/rendelkezés nincs összhangban az Alkotmány rendelkezéseivel;

c) felfüggeszti, amíg a törvényhozó hatályon kívül nem helyezi az Alkotmánybíróság döntését;

d) egyéb.

3. Az Alkotmánybíróságnak az alkotmányellenességet megállapító döntése mennyiben kötelező az indítványozó bíróság vagy más bíróságok számára?

Az Alkotmánybíróság döntése mindenkire nézve kötelezőek. Konkrét normakontroll esetén az Alkotmánybíróság az alkotmányellenes rendelkezések megsemmisítése mellett kimondhat a konkrét ügyben alkalmazási tilalmat is.

Az Alkotmánybíróság elrendeli az alkotmányellenes jogszabály vagy állami irányítás egyéb jogi eszköze alapján jogerős határozattal lezárt büntetőeljárás felülvizsgálatát, ha az elítélt még nem mentesült a hátrányos következmények alól, és az eljárásban alkalmazott rendelkezés semmisségéből a büntetés, illetőleg intézkedés csökkentése vagy mellőzése, illetőleg a felelősség alóli mentesülés vagy annak korlátozása következne. [Abtv. 43. § (3) bek.]

4. Gyakori, hogy a törvényhozó, meghatározott határidőn belül, eleget tesz az előzetes vagy utólagos normakontroll eredményeként megállapított alkotmányellenesség megszüntetése iránti alkotmányos kötelezettségének?

4.1. *A törvényhozó előzetes normakontroll eljárásban mindig kiküszöböli az alkotmányellenességet.*

Az Abtv. a különböző alkotmányos szervek számára a következő kötelezettséget írja elő, jogkövetkezmény nélkül:

- a köztársasági elnök a törvényt mindaddig nem hirdetheti ki, amíg az Országgyűlés az alkotmányellenességet meg nem szünteti. [Abtv. 35. § (2) bek.]
- a nemzetközi szerződés mindaddig nem erősíthető meg, amíg a nemzetközi szerződést kötő szerv vagy személy az alkotmányellenességet meg nem szünteti. [Abtv. 36. § (2) bek.]
- az ügyrend alkotmányellenesnek nyilvánított rendelkezéseit az Országgyűlés módosítja [Abtv. 34. § (2) bek.]

4.2. Gyakori, hogy alkotmányellenes mulasztás esetén a törvényhozó nem teljesíti a kötelezettségét. Az Alkotmánybíróság húsz éve alatt 103 esetben hívta fel a jogalkotót, ebből 18 esetben a mai napig nem történt előrelépés.

5. Mi a következménye, ha a törvényhozó nem szünteti meg az alkotmányellenességet az Alkotmány és/vagy a törvényhozó által meghatározott határidőn belül? Adjon példákat.

Az Alkotmány nem határoz meg jogkövetkezményt, más jogszabály sem ír elő ilyet. Az alkotmányellenes mulasztásokat az Alkotmánybíróság és az Országgyűlés is közzéteszi a honlapján.

6. A törvényhozó újra elfogadhatja, más jogi aktuson keresztül, ugyanazt a jogalkotói megoldást, amelyet alkotmányellenesnek nyilvánítottak? Jelölje meg az érveket is.

Az Alkotmánybíróság döntései mindenkire kötelezőek – feltétel és időkorlátozás nélkül. Ez azt jelenti, hogy ugyanolyan körülmények között (vagyis az Alkotmány módosítása nélkül) nem fogadható el egy alkotmányellenesnek nyilvánított jogszabály.

A példák mindazonáltal azt mutatják, hogy az alkotmányellenesség kiküszöbölése helyett a törvényhozó hajlamos inkább az Alkotmányt módosítani, köszönhetően részben a magyar Alkotmány rugalmasságának, mivel a módosításhoz a parlamenti képviselők kétharmadának a szavazata elegendő.

A 3/1990 AB határozatot követően például az Alkotmányt 1994-ben úgy módosították, hogy a választói jog gyakorlásának új feltételét illesztették a szövegbe (a Magyarország területén való tartózkodás a választások ideje alatt).

A 103/2010 AB határozatban az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek nyilvánította és megsemmisítette a kétmillió forint felett kifizetett végkielégítésekre kivetett 98%-os különadót. A döntést követően a törvényhozó kezdeményezte az Alkotmány módosítását és az Alkotmánybíróság hatásköreinek csökkentését. A módosítási indítvány zárószavazására 2010. november 16-án kerül sor.

7. Az Alkotmánybíróság megbízhat más állami szerveket a döntései végrehajtására és/vagy kikötheti, hogy azokat meghatározott esetben hogyan hajtsák végre?

Az Alkotmánybíróságnak nincs rá eszköze (a nyilvánosságot kivéve), hogy a döntéseinek érvényt szerezzen.